

**DOKUMENTACJA PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY MARMUROWEJ POSADZCE W HOLU WESTYBULU RATUSZA
W NOWYM SĄCZU**

Opracowanie:
mgr Anna Szczepaniak

A R T E
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
mgr Anna Szczepaniak
tel. kom. 0609 153 808
31-422 Kraków, ul. Powstańców 30/58
REG. 120485042 NIP 945-189-79-42

Anna Szczepaniak

Kraków 2007

I. OPIS INWENTARYZACYJNY OBIEKTU

- Miejscowość: Nowy Sącz (województwo małopolskie).
- Umiejscowienie: Hol westybuli Ratusza w Nowym Sączu.
- Rodzaj obiektu: Posadzka marmurowa.
- Czas powstania: 2 poł. XX w.
- Materiał i technika: materiał z którego wykonana jest posadzka to marmur kielecki.
- Wymiary obiektu: 4 m x 5,20 m.
- Własność: Urząd Miasta Nowego Sącza.

I. HISTORIA I OPIS OBIEKTU.

Ratusz - siedziba władz miejskich Nowego Sącza. Znajduje się pośrodku rynku centralnego placu miasta. Ratusz to eklektyczna budowla w Rynku, z wieżą zegarową, zbudowana w latach 1895-97 (po pożarze w kwietniu 1894 starego ratusza), z wystrojem w stylu neorenesansowym i neobarokowym. Projekt wykonał architekt miejski Jan Peroś, a robotami kierował Karol Knaus z Krakowa. Atlanty podtrzymujące balkon wieży oraz rzeźby są dziełem krakowskiego artysty Stanisława Wójcika. Kamień węgielny pod budowę poświęcił 27 lipca 1895 ks. infułat Alojzy Góralik. Ratusz poświęcono 8 marca 1914. Pozostałość fundamentów starego ratusza i jego układ przedstawia znajdująca się obok obecnego ratusza marmurowa bryła przy skwerze, w pobliżu kasztana¹.

III. BUDOWA TECHNOLOGICZNA

Posadzka wykonana została z "marmuru kieleckiego" (Marmur Morawica, wapien "marmur" kielecki). Tej samej wielkości marmurowe płytki, o barwie jasno- i ciemnobieżowej (kawowej), osadzono na wylewce betonowej oraz na podsypce cementowej. Do obróbki kamienia wykorzystano tradycyjne techniki rzeźbiarsko-kamieniarskie.

¹ Źródło: *Encyklopedia Sądecka*

Marmur Morawica to skała osadowa, węglanowa, organogeniczna o strukturze drobnokrystalicznej, teksturze zbitej. Monotonną kolorystykę ożywiają z rzadka efektowne przekroje amonitów, belemnitów, gąbek oraz drobnych szczątków organicznych. Elementem zdobniczym są cienkie, zygzakowate linie, tzw. szwy stylolitowe - przekroje struktur powstałych w wapieniu w wyniku różnorodnych procesów geologicznych oraz nieliczne żyłki kalcytu. Marmur ten ma przełam muszlowy. Spoiny płytek wypełniono fugą cementową.

W kamieniu osadzono metalowe elementy montażowe wiatrołapu i wycieraczki. Wycieraczkę metalową osadzono na konstrukcji z cegieł.

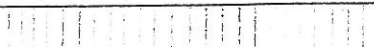
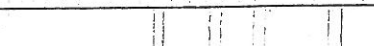
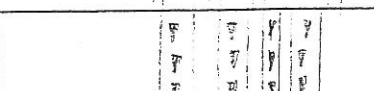
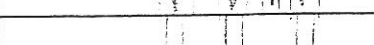
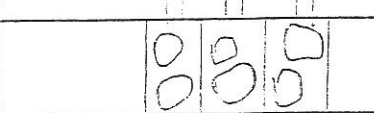
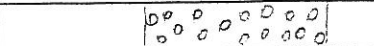

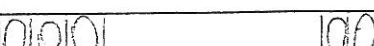
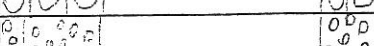

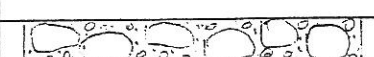
STRATYGRAFIA MARMUROWEJ POSADZKI PRZED KONSERWACJĄ.

Warstwy technologiczne	Oznaczenie graficzne warstw	Warstwy historyczne	Datowanie	Opis warstw
1		I	2 Pol. XX w..	Pasta woskowa
2				Spoiny posadzki, cementowe
3				Elementy metalowe
4				Marmur Morawica
5				Podsypka cementowa
6				Konstrukcja z cegieł
7				Wylewka betonowa

Opis warstw:

I warstwa historyczna: wylewka betonowa (7 w. tech.), konstrukcja z cegieł (6 w. tech.), podsypka cementowa (5 w. tech.), marmur Morawica (4 w. tech.), elementy metalowe wiatrołapu (3 w. tech.), spoiny cementowe (2 w. tech.), pasta woskowa (1 w. tech.).

STRATYGRAFIA MARMUROWEJ POSADZKI PO KONSERWACJI.

Warstwy technologiczne	Oznaczenie graficzne warstw	Warstwy historyczne	Datowanie	Opis warstw
1		II	2007 r.	Środek zabezpieczający powierzchnię kamienia
2				Impregnat na bazie silikonu
3				Spoiny cementowe
4				Kity uzupełniające na bazie żywicy styrenowo-poliestrowej
5				Żywica epoksydowa
6				Uzupełnienia i wstawki - Marmur Morawica
7				Zaprawa (podsypka) cementowa
8		I	2 Poł. XX w..	Warstwa usunięta
9				Spoiny posadzki (cementowe)
10				Warstwa usunięta
11				Marmur Morawica
12				Zaprawa cementowa
				Warstwa usunięta
13				Wylewka betonowa

Opis warstw:

I warstwa historyczna: wylewka betonowa (13 w. tech.), zaprawa cementowa (12 w. tech.), marmur Morawica (11 w. tech.), elementy metalowe wiatrołapu (10 w. tech.), spoiny cementowe (9 w. tech.), pasta woskowa (8 w. tech.).

II warstwa historyczna: zaprawa (podsypka) cementowa (7 w. tech.), uzupełnienia i wstawki z marmuru Morawica (6 w. tech.), żywica epoksydowa (5 w. tech.), kity uzupełniające na bazie żywicy poliestrowo-styrenowej (4 w. tech.), spoiny cementowe (3 w. tech.), impregnat na bazie silikonu (2 w. tech.), środek zabezpieczający powierzchnię kamienia na bazie żywic akrylowych (1 w. tech.).

IV. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.

Posadzka kamienna uległa znacznym zniszczeniom, pod względem technicznym jak i estetycznym. Na jej powierzchni, zwłaszcza w części środkowej, zauważalne są liczne uszkodzenia marmuru, głębokie wykruszenia, pęknięcia, obicia i rysy.

Największe zniszczenia, naruszenia i osłabienia posadzki powstały w miejscach najbardziej uczęszczanych i narażonych na działanie wilgoci. Brak izolacji od podłoża spowodował osłabienie i całkowitą dezintegrację płytek, wraz cementowym podłożem, w partii drzwi wejściowych. Płytki uległy spękaniu na nieregularne odłamki, podniosły się. Posadzka straciła poler, powierzchnia stała się chropowata. Cementowe spoiny łączące części marmuru stały się silnie zabrudzone, większość z nich uległa wykruszeniu. W posadzkę wmontowano elementy metalowe wiatrołapu oraz metalową kratę wycieraczki. W podsadźce widoczne są również mniejsze otwory montażowe oraz głębokie rowki po dawnym montażu budki strażniczej. Na partiach cokołowych posadzki znajdują się zachłapania farbą.

Brakujące fragmenty kamienia w partii cokołu uzupełniono nieestetycznie i nieprawidłowo wstawkami z szarego piaskowca. Całą powierzchnię posadzki, a szczególnie zakamarki, pokrywa silnie związany brud.

Uszkodzenia, jak i niewłaściwe naprawy, spowodowały znaczne osłabienie kamienia oraz osłabienie jego parametrów wytrzymałościowych.

V. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE.

Posadzka nigdy nie była poddawana gruntownej konserwacji, jedynie naprawom.

W obecnej chwili wymaga przeprowadzenia pełnej konserwacji technicznej i estetycznej.

Głównym zamierzeniem prac konserwatorskich będzie zatrzymanie procesów niszczących obiekt, przywrócenie pierwotnego efektu estetycznego i właściwości technicznych gwarantujących zachowanie obiektu w dobrym stanie w przyszłości.

Wykonane zostaną wszelkie prace o charakterze technicznym: odczyszczenie powierzchni kamienia, usunięcie wszelkich niewłaściwych napraw obiektu (wstawek z piaskowca, elementów metalowych wiatrołapu i wycieraczki, cementowych kitów), sklejenie pęknięć kamienia i uzupełnienie ubytków posadzki, uzupełnienie spoin,

wzmocnienie; przeprowadzenie impregnacji strukturalnej kamienia oraz zabezpieczenie powierzchni kamienia.

W ramach prac o charakterze estetycznym przewiduje się dokładne odczyszczenie wszystkich elementów kamiennych z wszelkich zabrudzeń, wtórnych nawarstwień, uzupełnienie wszelkich ubytków posadzki, przywrócenie poleru i koloru kamienia.

Wszystkie zabiegi konserwatorskie zostaną udokumentowane pisemnie i fotograficznie.

VI. ZAKRES PRAC PRZY POSADZCE MARMUROWEJ (WAPIEŃ MORAWICA).

1. Odczyszczenie powierzchni kamienia z wtórnych nawarstwień, z pozostałości past woskowych, brudu w celu przywrócenia jego pierwotnego wyglądu, kolorystyki i połysku wybranymi środkami chemicznymi, po uprzednim przeprowadzeniu prób.
2. Odczyszczenie mechaniczne marmuru z zabieleń gipsowych, zarysowań powstałych na jego powierzchni.
3. Zdemonstowanie fragmentów kamienia, które wymagają wymiany oraz lepszego do nich dostępu w celu wykonania precyzyjnej naprawy.
4. Usunięcie elementów nie spełniających swej funkcji takich jak stare mocowania cementowe dawnego wiatrolapu. Usunięcie niewłaściwych napraw posadzki jak kity cementowe.
5. Usunięcie elementów metalowych w kamieniu nie spełniających swej funkcji.
6. Usunięcie metalowej kraty pełniącej funkcję wycieraczki, przygotowanie podłoża pod uzupełnienie tego fragmentu posadzki marmurem Morawica; wykonanie wylewki cementowej poniżej poziomu posadzki.
7. Wstawienie marmurowych płyt w miejsce wykonanej wylewki, po dobrym związaniu zaprawy, na zaprawie klejącej.
8. Uzupełnienie ubytków marmuru taszlami kamienia tego samego rodzaju w miejscu pod drzwiami głównymi, uzupełnienie brakujących elementów kamienia cokołu nad posadzką.
9. Sklejenie wszelkich pęknięć oraz uzupełnienie wszelkich ubytków mechanicznych na całej płaszczyźnie posadzki (uzupełnienie głębokich wżerów w kilku płytkach kamiennych, otworów po usuniętych kitach), przy użyciu kitu na bazie żywicy

poliesterowo-styrenowej MKD firmy Federchemicals, barwionej w masie pigmentami ziemnymi, oraz z wypełniaczem (węglanem wapnia).

10. Opracowanie powierzchni kitów papierami ściernymi.

11. Zabezpieczenie powierzchni kamienia powłoką ochronną zabezpieczającą przed mechanicznymi urazami jak i podkreślającą kolor kamienia.

VII. PRZEBIEG PRAC KONSERWATORSKICH.

Prace konserwatorskie zostały poprzedzone dokładnym oglądem obiektu w celu ustalenia technologii jego wykonania, przyczyn zniszczeń i stanu zachowania. Przed podjęciem działań konserwatorskich ustalono program prac i wykonano dokumentację fotograficzną stanu zachowania posadzki oraz zabezpieczono i oznaczono miejsce prac konserwatorskich.

Następnie przystąpiono do zabiegów konserwatorskich o charakterze technicznym i estetycznym. Konserwacja elementów kamiennych polegała na przywróceniu im wyglądu zbliżonego do pierwotnego poprzez usunięcie niepierwotnych nawarstwień i uzupełnienie ubytków poszczególnych warstw technologicznych.

Odczyszczono powierzchnię posadzki z nawarstwień brudu. Silnie związany brud usunięto wodnym roztworem detergentu. Zachlapania farbą olejną usunięto przy pomocy skalpela oraz środkiem o nazwie Scansol. Działanie Scansolu neutralizowano terpentyną.

Pożółkłe pasty woskowe usunięto z powierzchni marmuru, benzyną lakową i acetonem.

W celu ukazania pierwotnego charakteru powierzchni kamienia przeszlifowano go mechanicznie drobnoziarnistymi papierami ściernymi (o gradacji 400 do 800), na mokro, zwilżając marmur wodą, przywracając pierwotny wygląd i połysk. W zakamarkach i miejscach trudno dostępnych użyto tarczy ściernych firmy Dremel. Wykuto stare, zwiędnięte kity cementowe i spoiny. Usunięto wystające nad powierzchnię kamienia metalowe i niespełniające swej funkcji ołowiane mocowania wiatrolapu. Usunięto również metalową kratę wycieraczki. Usunięto spękane płytki kamienne wraz ze dezintegrowaną zaprawą cementową na której je osadzono.

Sklejono wszelkie pęknięcia kamienia klejem na bazie żywicy epoksydowej Epidian 5 z utwardzaczem Z-1 a także na bazie żywicy epoksydowej o nazwie Akepox 2010 firmy Akemi, z dodatkiem pokruszonego marmuru. Odkuto również uzupełnienia

cokołu z piaskowca. W tych miejscach wykonano wstawki z marmuru Morawica osadzając je na zaprawie cementowej a następnie pozostawiono do związania i odparowania wilgoci. Uzupełniono wszystkie ubytki formy rzeźbiarskiej mensy kitem na bazie żywicy poliestrowo-styrenowej MKD firmy Federchemicals oraz na bazie żywicy poliestrowo-styrenowej Marmorkitt 1000 Thixo firmy Akemi, zagęszczonym krzemionką koloidalną (aerosilem) i barwionym w masie pigmentami mineralnymi. Po uzupełnieniu wszystkich ubytków, opracowano ich powierzchnię szlifując papierami ściernymi na mokro (o gradacji 500 do 800).

W następnej kolejności zaimpregnowano powierzchnię kamienia specjalnym środkiem na bazie silikonu, zabezpieczającym posadzkę przed wnikaniem wody, ogólnych zanieczyszczeń oraz warunków atmosferycznych: Stein-Impragnierung firmy Akemi. Kamień po impregnacji zachowuje zdolność oddychania. Po odparowaniu impregnatu pokryto powierzchnię posadzki nieżółknącym matowym środkiem na bazie żywic akrylowych: Steinsiegel firmy Akemi. Środek ten zabezpiecza powierzchnię przed wnikaniem wody i zanieczyszczeń oraz pogłębia kolor i uwidacznia strukturę.

VIII. ZALECENIA DLA UŻYTKOWNIKA.

W celu powstrzymania procesów niszczących kamień należy niezwłocznie wykonać izolację przeciwwilgociową od zewnątrz budynku. Zapobiegnie to przedostawaniu się wilgoci w kamień posadzki i uchroni go przed niszczeniem. Do bieżącego oczyszczania i pielęgnacji posadzki zaleca się używanie specjalistycznych środków czyszcząco-pielęgnacyjnych stosowanych do marmuru. Przemywanie posadzki wodą z dodatkiem mydła zasadowego takiego jak: środek Steinseife firmy Akemi (nie zawierający fosforanów, ługów wosków i polimerów). Środek zalecany do rozpuszczenia w wodzie w proporcji 1:20. Do nadawania połysku i odświeżania matowych powierzchni zaleca się używanie środków pielęgnacyjnych takich jak: środek Steinmilch firmy Akemi (emulsja woskowa wzmocniona polimerami, nie zawierająca rozpuszczalników). Środki te regularnie stosowane pozwolą zabezpieczyć powierzchnię kamienia przed wnikaniem wody i zabrudzeń. Zabrania się przemywania powierzchni posadzki wszelkimi rozpuszczalnikami (aceton, benzyna itp.). W razie pojawienia się jakichkolwiek zmian na obiekcie należy poinformować niezwłocznie konserwatora dzieł sztuki.

IX. SPIS ZAWARTOŚCI DOKUMENTACJI.

1. Dokumentacja opisowa: 9 stron formatu A4.
2. Dokumentacja fotograficzna: 20 fotografii kolorowych formatu 10/15 cm.

A R T E
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
mgr Anna Szczepaniak
tel. kom. 0609 153 808
31-422 Kraków, ul. Powstańców 30/58
REG. 120688042 NIP 641-169-79-45
Anna Szczepaniak